

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 2 (43)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2010

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2 (43). — Рівне: РДГУ, 2010. — 116 с.

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної допомоги особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 29. 10. 2010 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2010

художественного текста как одну из эффективных форм психологической помощи при формировании профессиональной и читательской компетентности педагога.

Summary. *The article looks into the up-to-date issues of literary texts' comprehension by students of higher educational institutions in the context of modern education humanization and humanitarianism. It considers the training of fiction text comprehension as one of effective forms of psychological assistance with formation of professional and reading competence of a pedagogue.*

УДК 159.9.019.4:316.624]:159.922.8

В.Р.ПАВЕЛКІВ

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОДІАГНОСТИКИ ВІДХИЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Резюме. *Обґрунтовується необхідність створення комплексної методики діагностики відхилень у поведінці підлітків. Розглядаються результати апробації методики, які свідчать про надійність створеної методики та об'єктивність одержаних результатів.*

Ключові слова: *підлітки, відхильна поведінка, психодіагностичні методики.*

Реформування в нашій країні політичної, соціальної, економічної системи, демократизація та гуманізація всіх сфер суспільного життя ставлять перед освітою завдання формування здорової, активної, відповідальної, самостійної, високоморальної особистості. Актуальність проблеми дослідження зумовлена тим, що в останні роки різко зросло число так званих „важких” підлітків з відхильною поведінкою, що виявляється в постійному прогулюванні уроків, підвищеній агресивності, тривожності, гіперемоційності, руховій загальмованості або розгальмованості, капризності, проявах негативізму, втіканні з дому, а також у проблемах, пов'язаних з ігровою діяльністю. Подібні відхилення в поведінці у підлітків з початком нормального психо-саматичним розвитком зумовлені способом життя, несприятливими соціальними умовами, а також тими чи іншими особливостями особистості. Досвід свідчить про те, що головні завдання педагога і психолога полягають у створенні для дітей з відхильною поведінкою умов, які б дозволили компенсувати все те, що вони недоотримали в сім'ї, школі, інших соціальних інституціях, і в корекції особистості дитини.

Метою нашої роботи є створення комплексної методики діагностики відхильної поведінки підлітків.

Нині не існує спеціальних психодіагностичних методик, здатних безпосередньо діагностувати відхильну поведінку. Навіть тривале спостереження педагогами за поведінкою учнів не завжди дає можливість вірно встановити наявність відхильної поведінки. Це пов'язано з відсутністю визначення „норма” стосовно морального розвитку, що є необхідним для практичних цілей. Крім того, „норма” і „відхилення” – поняття досить приблизні і тісно пов'язані між собою. Нерідко те, що педагоги визначають як норму, насправді виявляється прихованою формою відхилень, які виявляються надто пізно; і навпаки, те, що вважається відхиленням, насправді є позитивною тенденцією морального розвитку (наприклад, самостійність поглядів, переконаність у своїй правоті, що призводить до конфліктів з оточуючими). Нерідко саме у відхиленнях від загальноприйнятих норм виявляється нормальний розвиток особистості, її природна реакція на умови життя та діяльності, що змінюються. Як показав С.Л.Рубінштейн, людське буття не є чимось гомогенним. Йому властиві багатоплановість, багаторівневість і багатослойність. Щоб розкрити всю різноманітність якостей людини і визначити місце, яке займають серед них психічні якості, необхідно розглянути сукупність систем, які утворюють буття людини і є підґрунтям її якостей, тобто розглянути спосіб існування людини [4].

Немає необхідності доводити, що провідну роль у відношеннях людини до світу відіграють ті умови, які визначають її приналежність до соціальної системи. Саме вони є підґрунтям соціальних якостей людини. Виходячи з вищезазначеного, у даній роботі здійснена спроба скласти комплекс психодіагностичних методик для діагностики поведінки, що відхиляється, з урахуванням тих основних соціальних зв'язків, в яких знаходиться учень.

Незважаючи на важливість тісного контакту між учителями та учнями, батьками та учнями, необхідно зазначити, що вирішальне значення для формування особистості підлітка має характер його зв'язків з учнівським колективом однолітків. У підлітків потреба у спілкуванні виявляється насамперед в активному пошуку „близького друга” [1,2]. Чим з більшою кількістю однокласників пов'язує підлітка взаємна симпатія, тим повніше буде задовольнятися його потреба у спілкуванні, тим краще емоційне самопочуття (відповідно, менша схильність до відхилень у поведінці), оскільки з усіх систем взаємостосунків система особистих ставлень є найбільш емоційно насиченою – вона пов'язана для суб'єкта з таким важливим для нього показником, як самооцінка, самоповага.

Проблема самооцінки характеризується різними підходами до розуміння її природи. Так, у зарубіжній психології оптимальною характеристикою загальної самооцінки вважається задоволеність собою, що відображає рівень самоповаги. Саме така самоповага виокремлюється як важлива умова продуктивної активності особистості, яка веде до максимальної реалізації її творчого потенціалу [3].

Інший підхід до розуміння природи загальної самооцінки реалізується в дослідженнях, які визначають її як ієрархізовану систему окремих самооцінок, що взаємодіють між собою [5]. Взаємодія окремих самооцінок може відбуватися на безконфліктному рівні – у формах єдності, узгодженості, і на конфліктному – у формі протидії. У своєму розвитку загальна самооцінка має складну динаміку. А.В.Захарова вважає, що вона народжується двічі: перший раз – на початкових етапах становлення самосвідомості, коли вона функціонує у формі нерозчленованого ставлення дитини до себе. В міру накопичення нею знань про себе та їх диференціації, ця загальна самооцінка розслюється, породжує окремі самооцінки. Це веде до появи загальної самооцінки нового рівня, засади якої складає їх ієрархізація. Відповідно до віку досліджуваних ми застосовували тест „Самооцінка”.

Далі в нашій роботі проводилося дослідження сфери сімейних стосунків. З цією метою застосовувався тест „Кінетичний рисунок сім'ї (КРС), який складався з двох частин: малювання своєї сім'ї та бесіди після малювання. Під час малювання записувалися всі спонтанні висловлювання, відзначалася міміка, жести, фіксувалася послідовність малювання. Після закінчення рисунка, з дитиною проводилася бесіда за такою схемою: 1) хто намальований на рисунку, що робить

кожен член сім'ї? 2) де працюють або вчаться члени сім'ї? 3) як у сім'ї розподіляються домашні обов'язки? 4) які взаємостосунки дитини з іншими членами групи?

Аналіз рисунків ґрунтується на інтерпретації, розробленій Р.Бенсом і С.Кауфманом.

При інтерпретації КРС головна увага акцентувалася на таких аспектах: 1) аналіз структури рисунка сім'ї (порівняння складу реальної і намальованої сім'ї, розміщення і взаємодія членів сім'ї на рисунку; 2) аналіз особливостей рисунка окремих членів сім'ї (відмінності у стилі малювання, кількість деталей, схема тіл окремих членів сім'ї); 3) аналіз процесу малювання (послідовність рисунка, коментарі, паузи, емоційні реакції під час малювання).

Для тесту КРС була також розроблена система кількісної оцінки. Було виокремлено п'ять симптомокомплексів: 1) сприятлива сімейна ситуація; 2) тривожність; 3) конфлікти в сім'ї; 4) почуття неповноцінності; 5) ворожість у сімейній ситуації.

Для дослідження впливу особистісних рис на відхильну поведінку підлітків була використана методика визначення акцентуації характеру. Учням пропонувався опитувальник Шмішека, адаптований О.А.Башмаковою.

Таким чином, для об'єктивного діагностування відхильної поведінки підлітків було обрано комплекс психодіагностичних методик:

1. Тест „Самооцінка”.
2. Кінетичний рисунок сім'ї (за В.Вульф).
3. Визначення акцентуації характеру (за Шмішеком).
4. Бесіда.

Застосовуючи гру, ми переконалися, що вона також може використовуватися як діагностичний засіб взаємостосунків підлітків та їх відхильної поведінки.

У численних дослідженнях соціальних психологів (О.О.Бодальов, Е.Берн, О.Б.Добрович, К.Роджерс) показано, що невербальні компоненти в спілкуванні людей мають велике значення. Вони зазвичай погано усвідомлюються і тому мало підлягають впливу захисних механізмів, точніше відображають почуття симпатії і антипатії, справжній смисл ставлень людей один до одного, ніж прямі висловлювання. І це дуже важливо для тих підлітків, в яких канал сприймання вербальної інформації надзвичайно засмічений оцінними висловлюваннями, які нерідко носять упереджений, агресивний характер. У грі через активізацію невербальних каналів прийому інформації знижується навантаження на вербальний канал, зменшується емоційна напруга і оцінне тло. Крім того, активізація компонентів у спілкуванні робить можливим передавати інформацію оточуючим про свій стан невербальним шляхом.

У процесі гри важливо бачити, на якому етапі підліток включився в гру, з яких мотивів, як прийняв фабулу гри, яким ролям віддає перевагу, в які первинні та вторинні стосунки вступає з однолітками.

При аналізі ігрової діяльності підлітків, спостереженні за їхньою поведінкою і виявом особливостей особистості ми користувалися розробленою нами схемою спостереження.

Ігрові методи дають достатньо інформації про особистість підлітка: його емоційний стан, комунікативні особливості, творчий потенціал тощо. Вони прості в застосуванні, не вимагають спеціальної підготовки, займають мало часу. Застосовувати їх може кожен вихователь, педагог у процесі своєї роботи.

Таким чином, для виявлення причин відхилення у поведінці було створено комплекс діагностичних методик з урахуванням контролю основних соціальних зв'язків, в яких знаходиться підліток. Цей комплекс дав змогу виокремити 4 групи дітей, які демонстрували різні стилі поведінки в грі:

1. Підлітки з адекватною самооцінкою, відрізнялися впевненістю в собі, товариськістю, підвищеним емоційним тлом, комфортно відчували себе в колективі. Вони практично не конфліктували, але якщо потрапляли в конфліктні ситуації, то орієнтувалися виключно на виграш і, як правило, виходили переможцями. Зазвичай обирають головні ролі, які передбачали активне спілкування з іншими ровесниками. Вони демонстрували такі якості як впевненість у собі, задоволеність, веселість, активно включалися до гри, позначали роль словами, використовували розгорнуті діалоги. У спілкуванні з іншими у них багата міміка, вони активно і адекватно здійснювали предметні дії.

2. Підлітки, які мали низьку самооцінку, були пасивні, не виявляли інтересу до гри, демонстрували понижене емоційне тло, тривожність, перебували у пригніченому стані. У конфліктах у групі участі не брали, уникали взаємодії і виявляли значну конформність. Вони задовольняються менш престижними ролями, пасивні у виборі ролей.

3. Підлітки з самооцінкою, рівень якої коливається, виявляли у грі нервозність, агресивність, непослідовність у діях. При великій потребі у спілкуванні у них часто виникають конфлікти з однолітками.

4. Підлітки із завищеною самооцінкою припинювали можливість інших ровесників, нав'язували свою думку, при цьому не вміли до кінця вислухати думку не тільки однолітків, але й дорослих. Для них також були властиві часті конфлікти.

Формою виходу з конфлікту, як правило, була агресія (бійка, скарги, сварка); аутоагресія (плач, образа); уникнення, що дало змогу нам говорити про відхилення в поведінці підлітків. Нами були виявлені такі типи відхильної поведінки:

- агресивність;
- інфантильна поведінка;
- рухова розгальмованість і загальмованість;
- поява негативізму;
- підвищена тривожність.

Результати застосування вищенаведених методик дозволило значно поглибити і уточнити дані з діагностики відхильної поведінки. Була одержана повторюваність результатів за різними методиками, а це означає, що виключається можливість суб'єктивної оцінки.

Таким чином можна констатувати, що особистість і контактний соціум по суті нерозривні і взаємно зумовлюють один одного; діагностика ефективніше здійснюється у спільній діяльності, в якій учні вільніше виявляють себе. Ігрову діяльність можна використовувати як діагностичну експрес-інформацію про порушені форми взаємостосунків (відхилення) підлітків.

Дані, одержані в ході пілотажного дослідження дозволяють відзначити, що нині зростає соціальна тривожність в життєдіяльності підлітків. Соціальні зміни привнесли страх, невпевненість за майбутнє, втрату ідеалів, що не могло не позначитися на оцінці школярем самого себе, своїх можливостей. Спостерігаються крайнощі в самооцінці підлітків: занижена або завищена самооцінка. Людина, яка недооцінює себе, набуває різних комплексів і, як результат, - психічні розлади. Це вимагає своєчасної реакції і допомоги для подолання бар'єрів самозахисту в кожному окремому випадку.

Цілеспрямований вплив психолога підвищує адекватність самооцінки, формує прагнення до самозмін, знижує рівень тривожності.

Досвід апробації створеного комплексу методик на підлітках показав його придатність для діагностики відхильної поведінки підлітків. Це дало змогу підготувати підґрунтя для створення програми корекції відхильної поведінки у підлітків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агапов В.С. Становление Я-концепции в системе духовных потребностей подростков. Автореф. дис. ...канд.психол.н. – М., 1994. - 17 с.
2. Активность и жизненная позиция личности / Под.ред. К.А.Абульхановой-Славской. – М., 1988. – С. 27-48.
3. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. – М., 1986. – с.7-120.
4. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. М., 1976. 416 с.
5. Шмаков С.А. Ее величество – Игра. – М., 1992. 124 с.

Резюме. Обосновывается необходимость создания комплексной методики диагностики отклонений в поведении подростков. Рассматриваются результаты апробации методики, которые свидетельствуют о надежности созданной методики и объективности полученных результатов.

Summary. The necessity of complex methods creation of declinations in juveniles' behavior diagnostics is substantiated. The results of the methods approbation are considered and they affirm the reliability of originated methods and the objectivity of received results.

УДК [15.364]:[37.011.31.378]

В.В. ПАЛАГНЮК

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИКЛАДАЧА-ПОЧАТКІВЦЯ ВНЗ

Резюме. Подано теоретичний аналіз проблеми психологічної допомоги в процесі професійної адаптації викладача-початківця ВНЗ. Запропоновано використання психологічного тренінгу як провідного засобу психологічної допомоги в процесі професійної адаптації

Ключові слова: професійна адаптація, психологічна допомога, психологічний тренінг

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Професійна адаптація викладача ВНЗ – процес, засобами якого індивід, з однієї сторони, задовольняє свої потреби і очікування, що висувуються до педагогічної професії і умов її реалізації і, з іншої сторони, тим вимогам, які до нього виявляють структура і зміст діяльності, умови її реалізації і ті соціальні групи, під контролем і участю яких протікає відповідна професійна діяльність. Це складний системний процес активної взаємодії викладача ВНЗ та професійного середовища, що забезпечує ефективність професійно-педагогічної діяльності і є рушійною силою професіогенезу і самовдосконалення особистості. Професійна адаптація передбачає складний процес взаємодії особистості фахівця та професійного середовища, під час якого формуються професійні якості особистості, знання, уміння, навички, що необхідні для професійного становлення.

Пристосування до нових умов діяльності актуалізує раніше засвоєні поведінкові і адаптаційні стратегії, що безпосередньо впливають на ефективність і якість подальшої професійної активності фахівця. Динамічний розвиток системи вищої освіти в Україні вимагає оперативної й адекватної адаптації викладачів ВНЗ до актуальних умов діяльності. Протиріччя між потребами і фактичним рівнем професійної підготовки фахівців, їх недостатня кваліфікація знижують якість педагогічного процесу і таким чином безпосередньо впливають на швидкість і ефективність останнього. Отже, ця складна соціально-психологічна проблема потребує нагального психолого-педагогічного дослідження, розробки концептуальних засад адекватної психологічної допомоги процесі професійної адаптації викладачів-початківців ВНЗ.

Незважаючи на відносну дослідженість процесу професійної адаптації в цілому (Г.В. Кондратьєва, А.Г. Мороз, С.Г. Вершловський, О.А. Шиян), а також професійної адаптації викладачів-початківців ВНЗ зокрема (Облес І.І, Ащепков В.Т.), відсутні теоретико-емпіричні концепції психологічної допомоги у рамках становлення і розвитку особистості викладача.

Дослідження проблеми теоретичних засад психологічної допомоги в процесі професійної адаптації викладача-початківця дозволить вирішити наступні завдання:

- здійснити на теоретико-емпіричному рівні аналіз проблеми психологічної допомоги в процесі професійної адаптації викладачів ВНЗ;
- проаналізувати місце і роль психологічного тренінгу, як провідного засобу психологічної допомоги в процесі професійної адаптації викладача ВНЗ
- оптимізувати і інтенсифікувати процес надання психологічної допомоги шляхом вибору засобів актуального впливу на особистість викладача-початківця ВНЗ.

Мета дослідження. Теоретично дослідити проблему психологічної допомоги в процесі професійної адаптації викладачів-початківців ВНЗ.

Аналіз досліджень і публікацій. У створення теоретичних передумов дослідження проблеми психологічної допомоги у процесі професійної адаптації зробили суттєвий внесок такі українські вчені, як: Г.О.Балл, О.Ф.Бондаренко, Є.В.Єгорова, І.А.Зязюн, О.М.Ігнатюк, З.Г.Кісарчук, О.В.Киричук, Г.С.Костюк, О.І.Кульчицька, Н.І.Литвинова, С.Д.Максименко, І.П.Маноха, В.Ф.Моргун, Н.Г.Ничкало, О.М.Отич, В.Г.Панок, П.С.Перепелица, Н.А.Побірченко, Е.О.Помиткін, В.В.Рибалка, О.С.Самойлов, В.В.Синявський, В.А.Семиченко, Л.О.Хомич, Б.О.Федоришин та ін.

Виклад основного матеріалу. Процес професійного становлення особистості, включення до трудової діяльності, означає зміну соціальної ситуації розвитку, зміну змісту провідної діяльності, засвоєння або привласнення нової соціальної ролі, професійної поведінки і, звичайно, перебудову самої особистості. Всі ці зміни не можуть не викликати психічної напруженості особистості. Внаслідок цього виникають суб'єктивні і об'єктивні труднощі, міжособистісні і

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Ігротерапія як засіб психологічної допомоги дітям і підліткам	4
Павелків Р.В. Проблема пошуку та впровадження інноваційних психолого-педагогічних технологій розвитку особистості в освітніх закладах	6
Воробійов А.М. Психологія перфекціонізму.....	9
Артемова О.І. Проблеми психологічного супроводу дезадаптованих учнів загальноосвітньої школи	12
Бабак К.В. Професійний розвиток особистості як психологічна проблема	14
Безлюдна В.І. Народження другої дитини як фактор розвитку материнської сфери	16
Бучко В.Б. Проблеми надання психологічної допомоги засудженим до позбавлення волі.....	18
Главінська О.Д. Проблема професійної самосвідомості та самоствердження у юнацькому віці.....	21
Демчук О.О. Психологічні закономірності організації професійного самовиховання майбутніх педагогів	23
Демянюк О.Б. Інтегративний підхід у контексті психологічної допомоги особистості	26
Джеджеря К.В. Цінності як смислова основа подолання особистісних комунікативних труднощів.....	28
Дружиніна І.А. До питання вивчення феномену ідентичності у сучасній психологічній науці	31
Жигайло О.О. Особливості розвитку свідомості та самосвідомості молодших школярів	34
Ілляш С.Д. Психологічні аспекти розвитку професійного саморозуміння майбутніх педагогів	36
Кириченко Н.А. Психологічні особливості цілетворення та цілепокладання	39
Корчакова Н.В. Вплив особистісних характеристик на формування рольової поведінки у сфері батьківства	43
Кравчук М.М. Проблеми впливу небезпечних ситуацій на формування життєвих перспектив підлітків з девіантною поведінкою	45
Кулаков Р.С. Мотиваційні чинники професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці	48
Лисяк О.М. Проблема внутрішньої конфліктності ціннісно-смислової сфери особистості.....	51
Маркович О.В. Психотерапевтична роль медичної сестри при спілкуванні з пацієнтами	54
Матейко Н.М. Особливості надання психологічної допомоги школярам, які проживають на екологічно несприятливих територіях.....	57
Мельник І.Я. Просоціальна поведінка як складова соціальної компетентності.....	60
Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З. Організаційні основи догляду за психічнохворими в умовах стаціонарного лікування	63
Назарець Л.М. Посередництво психолога у вирішенні проблеми взаємодії батьків і дітей	67
Нестерук-Володимирець О.В. Психологічний супровід профільного навчання в позашкільному закладі нового типу – палаці дітей та молоді м. Рівного	69
Ніколайчук Г.І., Ніколайчук І.О. Проблема розуміння художнього тексту студентами вищої школи	73
Павелків В.Р. Особливості психодіагностики відхильної поведінки підлітків	75
Палагнюк В.В. Теоретичні засади психологічної допомоги в процесі професійної адаптації викладача-початківця ВНЗ	77
Пивоварчук Т.О. Психологічні особливості інтенсивного розвитку комунікативних здібностей студентів у процесі вивчення іноземної мови.....	79
Рибак В.А. Психологічні засади формування самоставлення студентів з особливими потребами	82
Косарєва О.І., Рудь Г.В. Особливості прояву механізмів психологічного захисту в підлітковому віці	84
Савуляк В.О. Корпоративна культура як чинник особистісного зростання працівників організації.....	87
Садова І.І. Соціально-психологічні проблеми сімей, пов'язані з вихованням дітей з особливими потребами у контексті загальної ситуації в Україні	89
Созонюк О.С. Концептуальні засади коучингу як форми психологічної допомоги.....	92
Сторож О.В. Психологічні особливості творчої соціалізації особистості на етапі ранньої юності	95
Хомич І.С. Самовідношення у молодшому шкільному віці	98
Цуканова М.С. Соціально - психологічна допомога та реабілітація бездоглядним і безпритульним дітям у притулку	100
Чала Ю.М. Проблема розвитку особистісного досвіду психолога під час тренінгової роботи та шляхи її розв'язання	103
Череп В.Ю. Психологічний супровід молодшої сім'ї з первістком: основні напрямки	106
Шмига А.І. Недоліки організаційної культури як одна з причин професійного «вигорання», превентивні методи та шляхи подолання	108
<i>Відомості про авторів</i>	112

Наукове видання

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 2 (43)

Свідоцтво про державну реєстрацію: Серія РВ № 540/93-Р від 03.11.2009 р.

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 22.10.2010 р. Підписано до друку 29.10.2010 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,14. Замовлення № 84/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59   **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2 (43). — Рівне: РДГУ, 2010. — 116 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної допомоги особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20